

Den 12 juli 1831 tillkännagavs att alla tre socknarna enhälligt anmodat Petter Borgman på Stommen sköta förvaltningen av influtna penningmedel och de utbetalningar som till kassörsskapet hör för den nya kyrkans uppförande. I anledning av Licentiaten Bauers frånfälle. Borgman anmodades även att ha tillsyn över framkört material på kyrkplatsen.

Den 12 oktober 1831 kallades Afzelius ånyo till kyrkostämman. För att besluta när kyrkobyggnaden skall ta sin början.

De förenade socknarnas medlemmar tog nu i övervägande att besluta om sammanbyggandet av de tre kyrkorna till nästa vår. Men då det bevisligen återstår mycket av den nödvändiga stenen till kyrkan, svårt att indriva beviljade medel, och stamboksmedel hade blott kommit från två stift. På grund av de stora svårigheter som ligger i vägen är deras önskan att gå till Kungliga Befallningshavaren, och meddela att de är allmänt livade för saken, men kan ändå inte se någon möjlighet till nämnda kyrkbyggnadsföretag före våren 1833.

Kyrkobyggnandet kan utan skada uppskjutas till denna tid sedan byggnadskommittén gått i författning om byggandet av en förvaringsbod för förvarandet av det virke vilket redan för den tilltänkta byggnaden blivit inköpta. Sockenmännen beslutade ånyo att kyrkobygget skall företagas och fullbordas sommaren 1833.

Ordföranden fodrade nu av sockenmännen att besluta om tiden och sättet för framskaffandet av nödig sten till nya kyrkbygget. Beslutet blev att under vintern 1832 skall varje helt hemman framköra till byggplatsen, 4 parmar tjänlig byggnadssten. (en parm = 4 alnar lång 3 bred 2 hög) (1 aln = 60 cm) de som inte har fullgjort detta beslut den 25 mars nämnda år får erlægga betalning i stället.

Byggmästarna Jägerström och Persson som var närvarande framställde anspråk på ersättning för kyrkbyggets uppskov av en 50 R.B. i ett för allt. Och fullfölja arbetet vid senare tidpunkt, mot samma avtal. De förband sig att under arbetet på egen bekostnad hålla 7 skickliga arbetare dagligen.

Kronobefallningsmannen O. Carlsson var vid stämman närvarande och uppläste det förordnande han av K.B. mottaget att undersöka och upplysa om de frivilliga gåvor av sammanskott som sockenmännen beslutat för kyrkobyggnaden, vilket belopp som influtit osv. Kassören Borgman meddelade att han mottagit 199 R.B. men någon rest återstår. Vidare meddelades att Mentzer vid sammanträde 1817 förbundit sig att till kyrkobyggnaden utbetala 66 R.B. hade denna fordran blivit upptagen i bouppteckningen efter honom. Sonen Mentzer meddelade att han för sin mor och sina medarvingar bestrider erläggandet av denn summa. Herr Bauer däremot tillkännagav med värme att han ansåg som sin plikt att till byggnadskassan avlämna de 100 R.B. som hans djupt saknade och vördade fader i sin livstid hade anslagit som gåva till nämnda kyrka.

Kapten Hofflander gav enligt ett redan givet löfte redlingen avlämna 66 R.B. även Herr Borgman vid sitt en gång givna löfte om 100 R.B. för att Lena kyrkogård blir i Lena Stommens ägo i ervärdig tid, dessutom 66 R.B. när kyrkbygget kommit igång.

Byggnadskommittén sammanträdde i Östadkulle 10/2 1832. Beslutades att ansöka om att få disponera och använda medel ur Stamboks Kollekt vid byggnadsföretaget. Beslutades att lim skulle tingas från Tunhem. Tälgsten till golv och gångar samt dropphallar till fönstren hemtagas.

1832 10 september sammanträde med byggnadskommittén i Östadkulle för att överlägga och fatta beslut om anskaffande och tillhandahållande av nödvändigt material för det förestående kyrkobygget. För att erhålla nödig mursten så skall Lena och Fullestads kyrkor rivras i januari månad 1833. Det föreskrivna antalet stenparmar på varje hemman skall före 1 mars vara framkört till byggnadsplatsen. Anskaffa golv- och dropphallar av tälgsten från Vilske Kleva som under stundande vinter hämtas. 300 tunnor kalk släkt och harpad skall upptingas från Tunhem. En förvaringsbod för kalk och lera bygges i vinter. Smedja anskaffas och med en skicklig smed skriva kontrakt för järnarbete vid bygget. Behövlig mängd stångjärn och kol samt en kista fyrtums och en dito tretums spik inköpes ofördröjligen. Kyrkokassornas utestående fodringar uppsäges till betalning så likvid finns tillgänglig vid byggnationen. Det byggnadsvirke jämte täckningsämnen av tegel och spån i de gamla kyrkorna som inte kan användas säljes på auktion.

Ordf. Nordahl

1832 den 27 november sammanträder byggnadskommittén i Östadkulle. För att slippa sammanträda så ofta beslöts att uppdraga åt någon i kommittén att efter egen övertygelse och på bästa sätt ombesörja upphandlingar och löpande arbete. Vald blev Petter Borgman. Det timmer till ställningsvirke som ännu saknas upphandlas genom auktion med villkor att det avlämnas på byggplatsen. Om inte Borgman genom ackord kan köpa billigare. Droppsten och golvsten har beställts i Vilske Kleva och avhämtas innevarande vinter.

Ordf. Nordahl

1833 26 februari sammanträde i Östadkulle: Mentzer, Borgman, Andreas Olofsson L.N. Sven Jakobsson, Östadkulle, Andreas Olofsson B Skattegården, Andreas Andersson Sandris. Beslöts att kyrkokornas rivning skulle uppskjutas tills behov förelåg. Ändring från föregående protokoll att Petter Borgman till hjälp vid upphandling skulle få herrar Olofsson och Jakobsson om behov förelåg. Insåg nödvändigheten av att vid Byggmästarnas ankomst tillse att virke och övrigt material finns framkört till byggplatsen så att inget hindrar byggets fortskridande.

Ordf. Nordahl

1833 18 mars sammanträde på vanligt ställe med kommittén, tillsammans med byggmästarna. Kontaterades de svårigheter som det ojämna och ostadiga vinterväglaget åstadkommit. Omöjligt att få fram nödiga materialer av sten och trävirke. Fattades det enhälliga beslutet, att under innevarande år blott göra en ringa början med kyrkobygget i hopp att nästa år skall bli bättre och då få byggnadsarbe-

tet färdigt. Timmer av 16 alnars längd 8 tum i topp, 13 alnars längd 4 tum i topp, skall framskaffas på så sätt, 1 stycken av de större 2 av de mindre framköres från varje 3/4 hemman i mars månad 1834.

Ordf. Nordhal

1834 hölls sammanträde i februari och mars men något bygge blev det inte detta år. Blott beslut om hur byggmästarna skulle ersättas under väntetiden. Borgman ville sluta som kassaförvaltare, Stening som tillsyningsman men de övertalades att stanna kvar.

1835 vid sammanträde den 11 februari, ånyo beslut om uppskov på grund av dåligt vinterväglag som inte medgivet tillfälle att framköra sten och timmer. Beslut om en underdånig böneskrift till Kunglig Majt; att erhålla dess nådiga tillstånd till förlängande av föreskrivna tiden, och med bibehållande av erhållen Stambok och Kollektmedel. Petter Borgman och V. Pastor Warholm reserverade sig mot beslutet. Detta sammanträde hölls av byggnadsnämnden. När beslutet kom om uppskov med byggandet tills kommande år, skulle behandlas av sockenstämman den 22 februari inlämnades en skrivelse av tillförordnade Pastorn A. Warholm. Denna skrivelse kom att ändra inställningen hos allmänheten. Någon ansökan om uppskov hos Kunglig Majt blev inte av istället blev det fart på förberedelserna, för att kunna starta kyrkbygget under april månad 1835. Äntligen skulle kyrkbygget komma igång.

Anders Warholms skrivelse den 21 februari 1835

Vid öppnandet av den sockenstämma med Lena, Bergstena och Fullestads socknar, vilken med anledning av att de flesta ledamöterna uti deras Kyrkobggnads Direktion, vid sammanträde den 11 innevarande februari fattade beslutet att hos Kunglig Majt. göra underdånig ansökning om Dess Nådiga tillstånd om uppskov med den förestående Kyrkobyggnaden. Blivit utlyst att förrättas i Fullestads kyrka söndagen den 22 februari 1835 behagade Herr Comminister Lindström såsom å mina och Ämbetets vägnar, föreläsa för tillstädesvarande Församlingars ledamöter nedanstående i form av anförande till protokollet angivna upplysningar, samt dem antingen i protokollet införa eller bilägga detsamma.

Med egenskap av vederbörligen tillförordnad Pastor Vikarie i Lena församling, såsom blott föredragande och protokolls förande vid sammanträden, vilka ledamöter uti den av ovanberörda socknar valda och sammansatta Byggnads Direktionen hållit till verkställande och fullgörande av en överenskommelse, som samma socknars innevånare, vid sockenstämmor den 7 augusti 1827 och den 30 oktober 1831 själva ingått att ha deras nya kyrka uppförd innan slutet av år 1835

vilken överenskommelse Kongl. Majt. funnit för gott att genom nådigt förordnande den 14 april 1832 gillat och stadfäst. Har från början av min beskaffade tjänstgöring jag aldrig sökt motverka eller avböja andra beslut, än de som antytt en verklig uraktlåtenhet av föreskrifterna uti Högtbemälde Nådiga förordnande, samt tillstängt utsikterna av möjlighet att inom förelagd tid fullgöra dem. Lika litet åsyftar jag denna gång att lägga hinder i vägen för en uppskovsansökningsöverenskommelse. Ingen för mig vinstgivande ensidig bevekelsegrund, eller främmande inverkan på min övertygelse och enskilda åsikt av förekommande ämne utan ett allvarligt bemödande att fullgöra plikterna av mitt tillsvidare fortsättande kall, ingå endast i beräkningen av detta anförandes verkningar, och ålägger mig dess avgivande på embetets vägnar. Jag vill därför genast gå till ämnet för blivande om överläggning om föreslagna uppskovsansökningen. En ansökan om uppskov med kyrkobyggnaden vad den mötes av Kongl. Majt. nådiga bifall eller avslag, skall onekligen medföra flerfaldiga olägenheter och kostnader. Blott en månads dröjsmål med ansökningens avgörande hos Regeringen vars uppmärksamhet för närvarande mycket upptages av riksdagsärendenas ledning och gång, skall verka en lika om icke längre tids utdräkt med företaget av det förestående arbetet. Vilket den med säkra anbud för kyrkans och tornets murning och inredning försedda och för längesedan betingade byggmästare vill med drift och verksamhet handlägga i början av april månad detta år.

För att enligt dess egna åtagande och löftesmän iklädda ansvar medels oavbruten fortsättning medhinna byggnadens fullbordande innan årets utgång. Får de inte börja i tjänlig tid så kan den heller inom föreskriven tid uppnå sin fullbordan, vilket följaktligen måste verkställas nästkommande år. Och den förlamning och det dröjsmål uti ännu bristande materialers framskaffande som uppskovansökningen verkar, skola i händelse den avslås åtföljas av entreprenörernas stegrande anspråk på en ökad betalning utöver den i kontraktet bestämda summa. Bifalles däremot ansökningen, vad blir följderna då, om icke en nödvändighet att för byggnadsdirektionens sida bryta det med byggmästarna ingångna kontraktet och till vad pris som helst med honom dagtinga om uppskov för längre eller kortare tid. Om ersättningsfrågan än undginge domarmaktens prövning och avgörande, löses den likväl ej nöjaktigt utan genom erläggande av en betydlig penningssumma. Men lösningen av denna fråga föranleder en ny, var skall penningarna tagas, och härpå lämnar jag öppet det bestämda svar; Icke i byggnads och kyrkokassorna, vilkas ändamål är att användas till vidmakthållande och reparerande av de gamla till ombyggnad icke utdömda kyrkorna, där sådant äger rum eller till uppförande av ny kyrkobyggnad, där en sådan genom församlingens överenskommelse och beslut samt Kongl. Majts. därpå utfärdade nådiga stadfästelse blivit sanktionerad. Rakt stridande mot detta ändamål vore för den skull att begagna byggnads och kyrkokassorna till medel att motverka eller fördröja den nya kyrkobyggnadens behöriga verkställighet och enär Kongliga brevet av den 6 juni 1797 uttryckligen vägrar församlingarna rätt att efter behov och eget gottfinnande använda kyrkans medel, följer därav att inga utgifter hädanefter utan mitt samtycke ske eller skrivas på sammanslagna kassors räkning, vilka avse uppskov med byggnadsföretaget, samt åtföljande kostnader.

Med mindre än detta Stifts Domkapitel eller annat högvederbördigt ämbetsverk därtill lämnat erfoderligt tillstånd, vilket efter min förmodan näpperligen låter sig utverkas. Får under sådan förutsättning kassan icke komma uppskovsansökningen till hjälp, för täckande av dessa första kostnader, och troligen lika litet vid gäldandet av de förluster som genom ansökningen beredes åt de byggnadsskyldige vilka av skyldig lydnad för de Kungliga föreskrifter för byggnadstiden.

Och redan inneha föreslagna material i beredskap som de vilja inom snar tid använda, men kunna under uppskovstiden få erfara trädvirkets försämring genom röta eller skörning varigenom en ny förlägenhet för tjänligt virkes anskaffande naturligtvis uppkommer. Och utkräver ersättning för sin icke självförvällande skada av uppskovssökanderna och dessa i första rummet ledamöterna av kyrkobyggnadsdirektionen, vilka föreslagit den underdåniga uppskovsansökan, och övriga av socknarna vilka med ovan bemälda ombud, vilja förena sig i ansökningen om ett ytterligare uppskov med kyrkobyggnaden. Under ansökningen själva, eller genom andra teckna sina namn, ingå i samma förbindelse och åtaga sig ansvaret att med byggnadsdirektionen dela vådan av försöket, samt äventyret av alla de kostnader och förluster, som kunna komma att härleda sig från ovannämnda ansökning. Tillökning av arbetslöner för byggmästaren, ersättning för skada som beredes det köpta gamla virket, för ökad hyra för kalkboden. Även de som inte undertecknat ansökningen får foga sig för de uppkommande förluster som kan uppkomma, och göra sina ersättningsanspråk av de mindre kunnigas inkastande i virveln av oundvikligt trassel och oförutsedda kostnader.

Lena den 21 februari 1835, Anders Warholm

År 1835, det år då kyrkbygget äntligen skulle påbörjas, nästan 27 år hade gått sedan förslaget om sammanbyggnad av de tre kyrkorna första gången framfördes av Kapten Mentzer, han själv fick inte uppleva förverkligandet av sitt förslag. Som tidigare nämnts som kom Kyrkoherde Warholms skrivelse i februari 1835 att spela en avgörande roll i kommande beslut som gjorde att bygget på börjades våren 1835. Redan den 30 mars detta år vid sammanträde med byggnadsdirektionen behandlades frågan om täckningsmaterial för taken på torn och kyrka. Som täckningsmaterial för tornet angavs papp vara det mest lämpliga och till kyrkans tak tegel. Vid sammanträdet framkom att Klockare Stening vidhöll sitt återkallande om att tjänstgöra med tillsynen vid bygget.

Kyrkoherde Warholm fick i uppdrag att söka förmå Stening att återta sin avsägelse från förtroendet att såsom den skickligaste personen som socknarna i detta ämne fattat förtroende för.

Det är svårt att få en sammanhängande bild av byggets fortskridande, av de protokoll och räkenskaper som finns tillgängliga. Men kyrkan och tornet byggdes upp sommaren 1835. Det visar en räkning från Kopparslagare Olsson för en kopparkula och för tornkorsets beslag med koppar som är betald den 16 oktober 1835 vidare betalades 9 000 stycken taktegel vid samma tillfälle så kyrkan hade kommit under tak före vintern, men ännu återstod mycket arbete med putsning och inredning.

Vid sammanträde den 4 maj 1835 med byggnadsdirektionen behandlades en del frågor angående kyrkan.

1. Ritningen angav dimensionen av fönstren på den nya kyrkan till 4,5 alnar höga 2,75 alnar breda. Direktionens ledamöter ansåg dessa för små och föreslog en höjd av 6 alnar och bredd av 2,75 alnar. Dessa mått fastställdes av direktionen.

2. Väggarnas tjocklek bestämdes till 1,5 alnar.

3. Beslöts att i avseende på erhållande tillräckligt utrymme för spannmålmagasins inrättande i tornbyggnaden skulle densamma utvidgas något utöver ritningen.

4. Hushyra och sängkläder åt smeden, för hela arbetstiden med Olof Larsson i Ösrad Mellomgård av 6 R.B. godkändes.

5. Smeden Anders Gudmundsson begärde högre ersättning för sitt arbete från 8 till 10 R.B. vilket byggnadsdirektionen ansåg sig kunna godkänna.

6. Klockaren Stening vilken oaktad gjord avsägelse att såsom föreståndare för kyrkobyggnadsarbetet, leda dess gång till slut. Har låtit sig övertalas att återkalla sin avsägelse och börjat sin befattning önskade, att byggnadsdirektionen ville hålla honom skadeslös för vad den ackorderade summan kunde vid arbetstidens slut komma att understiga hans hållningskostnad och tidsförspillan sammanräknat till 1 R.B. 16 skilling per dag. Härtill funno närvarande ledamöter sig viliga att lämna samtycke.

Sammanträde i maj 1835 angående framkörandet av sten och övrigt byggnadsmaterial, som enligt avtal skulle skötas av sockenmännen. Byggmästaren hade klagat att det sköttes dåligt och var inte nöjda med förhållandet, det skulle även fram sand från socknens sandtag och lera från lertäckten (platsen där sedan Östadkullens småskola byggdes) med öke och mandagsverke efter hemmanstal. Beslutet blev att de själva skulle bestrida nämnda körslor, efter erhållna bud från byggnadsföreståndaren.

Den 8 maj 1835 samlades sockenborna tillsammans med Prosten Nordahl vid den uppförda grunden till kyrkan för att i en grundsten i det sydöstra hörnet där en grop var huggen nedsätta en rund tennask med mynt av silver och koppar som var präglade under Hans Majt Carl XIV-de Johans regeringstid. Prosten Nordahl höll ett för tillfället lämpligt tal med ledning av Nehemja bok 1 kap. 2 vers i närvaro av ett inte ringa antal personer av skilda stånd.

Protokollet fört vid kyrkobyggnadsdirektionens sammanträde i Östad den 27 maj 1835.

1. Lena kyrkas rivning börjar den 29 maj för att gagnas till nya kyrkobyggnaden.

2. Resterande mursten enligt bestämda belopp på varje hemman, framskaffas till byggnadsplatsen inom följande veckas slut, annars riskeras att de resterande stenkistorna anskaffas genom entreprenadauktion.

Anders Warholm

Angående stenen ovanför dörren på tornets vänstra gavel.

Härigenom förbinder jag mig för Lena, Bergstena och Fullestads sammanbyggda kyrkor hugga en passande sten av röd marmor och väl polerad å ena sidan innehållande en längd 3 alnar och uti bredd 1,5 dito och i tjocklek cirka 5 tum. Samt även gravera i stenen den inskription som åstundas, mot följande villkor, då arbetet är fullgjort till mig betala 12 R.B. för själva stenen, samt 1 skilling för varje bokstav. Stenen skall hos mig avhämtas, men blir frågan att jag skall transportera den så vill jag utom nämnda betalning ha ersättning härför nämligen vanlig skjutslega för 2 hästar.

Wästerplana den 21 maj 1835.

Pehr Jonsson, Stenhuggare

Enligt erhållen skrivelse från Herr Petter Borgman, gillas ovannämnda villkor, med förbindelse för Pehr Jonsson att ofördröjligen transportera ovannämnda sten till Lena kyrkoplats. Där Pehr Jonsson erhåller sin betalning.

Källby den 8 juni 1835

Å andra sidan på begärda tålgsten med bokstäverna eller inskriptionen försedd är på nedannämnda dag och dato redeligen av Stenhuggare Pehr Jonsson från Wästerplana avlämnad och har bekommit sin betalning härför i vår närvaro.

På sätt att själva stenen	12 R.B.
För bokstäverna som är 114 stycken	2 R.B. 18 skilling
För skjutspenning från Wästerplana till Lena kyrkoplats 8 och en kvarts mil med 2 hästar	5 R.B. 24 skilling
	Summa: 19 R.B. 42 skilling

Lena å Östad den 13 juni 1835

Av Herr P. Borgman har jag bekommit rederligen överlämnade summa Nitton Riksdaler fyrtiotvå skilling. 19 R.B. 42 skilling Banko mynt som likaledes kvitteras.

Till vittne

O. Stening

Sven Jakobsson

**Pehr Jonsson
Stenhuggare**

